

Nr 197.

Ankom till riksdagens kansli den 16 juni 1943 kl. 1 e. m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående uppförande av bostäder för försvarets personal m. m.

(1:a avd.)

I propositionen nr 287 har Kungl. Maj:t, under återopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över försvarsärenden för den 14 maj 1943, föreslagit riksdagen medgiva, att uppförande av bostäder för arméns och verkstadsnämndens personal jämte erforderliga markförvärv må, i enlighet med de grunder som i statsrådsprotokollet angivits och inom en sammanlagd kostnadsram av 3,000,000 kronor samt i den mån medel därför icke äskats i annat sammanhang, äga rum med anlitande av det i årets statsverksproposition (kapitalbudgeten, bilaga 2, punkten 1) under försvarsväsendets fastighetsfond, arméförvaltningens delfond därav, för budgetåret 1943/44 äskade investeringsanslaget av 24,000,000 kronor till Vissa byggnadsarbeten m. m., att i samma statsrådsprotokoll angivna byggnadsarbeten m. m. för Hårsfjärdens depå och Vaxholms kustartilleriregemente ävensom uppförande i övrigt av bostäder för marinens personal jämte erforderliga markförvärv må, enligt de grunder som i statsrådsprotokollet angivits och inom en sammanlagd kostnadsram av 3,000,000 kronor, äga rum med anlitande av det i årets statsverksproposition (kapitalbudgeten, bilaga 2, punkten 6) under försvarsväsendets fastighetsfond, marinförvaltningens delfond därav, för budgetåret 1943/44 äskade investeringsanslaget av 10,000,000 kronor till Vissa byggnadsarbeten m. m., samt att uppförande av bostäder för flygvapnets personal jämte erforderliga markförvärv må, i enlighet med de grunder som i statsrådsprotokollet angivits och inom en kostnadsram av 3,000,000 kronor samt i den mån medel därför icke beräknats i annat sammanhang, äga rum med anlitande av det av riksdagen under försvarsväsendets fastighetsfond, flygförvaltningens delfond därav, för budgetåret 1943/44 anvisade investeringsanslaget av 25,000,000 kronor till Vissa byggnadsarbeten m. m.

Inledning.

För anordnande av tjänstebostäder beräknade 1941 års försvarsutredning omkring 22,000,000 kronor. I försvarsbeslutet beräknades — förutom 5,000,000 kronor till furirbostäder för arméns truppförband — i runt tal 16,500,000

kronor för samma ändamål. Emellertid förutsattes i försvarsbeslutet, att det skulle särskilt utredas, huruvida icke det beräknade bostadsbehovet skulle kunna i ej oväsentlig utsträckning tillgodoses genom egnahemsbebyggelse.

Kungl. Maj:t uppdrog genom beslut den 30 juni 1942 åt egnahemsstyrelsen att i samråd med arméförvaltningens fortifikationsstyrelse samt marin- och flygförvaltningarna skyndsamt verkställa utredning rörande möjligheterna att tillgodose det inom försvarsväsendet föreliggande behovet av tjänstebo-städer för de olika försvarsgrenarna genom egnahemsbebyggelse i huvudsak av den karaktär, som tillämpats vid ordnandet genom styrelsens försorg av bostadsfrågan för Västgöta och Skaraborgs flygflottiljer.

Kungl. Maj:t uppdrog vidare genom beslut samma dag åt försvarsväsendets verkstadsnämnd att i samråd med egnahemsstyrelsen verkställa utredning rörande bostadsbehovet vid nämnden underställda fabriker.

Kungl. Maj:t beslöt den 20 november 1942 på framställning av styrelsen att återkalla det styrelsen lämnade uppdraget samt att uppdraga åt lands-hövdingen E. Lindeberg att inom försvarsdepartementet biträda med fullföl-jande av samma utredningsuppdrag. Till Lindebergs förfogande har ställts ett antal experter. Utredningen har antagit benämningen 1942 års militära bostadsutredning.

I ett den 17 mars 1943 dagtecknat betänkande har bostadsutredningen — vilken med hänsyn till angelägenheten att snarast möjligt erhålla tillgång till de uppgifter, som kunna påverka ett ställningstagande till försva-rets bostadsfråga under innevarande år, ansett sig böra genomföra utrednings-uppdraget i etapper — lämnat en redogörelse för vad som framkommit rörande försvarets behov av bostäder intill den 1 oktober 1943 ävensom uttalat sig rörande olika möjligheter att tillgodose detta bostadsbehov.

Allmänna synpunkter.

I propositionen nr 70 till innevarande års riksdag angående inrättande av försvarets bostadsanskaffningsnämnd har inledningsvis lämnats en kortfattad redogörelse för statens verksamhet under de senaste åren för tillgodoseende av försvarets behov av bostäder ävensom rörande denna frågas behandling vid 1942 års riksdag. Departementschefen har därutinnan hänvisat till nämnda proposition.

I skrivelse nr 129 fann riksdagen sig kunna i princip godkänna vad av departementschefen anförts med avseende å de allmänna riktlinjer, efter vilka den statliga bostadsanskaffningen för försvarets personal lämpligen bör ordnas.

Efter att hava lämnat en redogörelse för 1942 års militära bostadsutred-nings betänkande i fråga om behovet av statlig byggnadsproduktion och där-över avgivna utlåtanden har departementschefen för egen del framhållit, bland annat, att ehuru de vid anmälan av propositionen 1943: 70 uppdragna riktlinjerna för den statliga bostadsproduktionen inom försvaret varit i huvud-sak vägledande för 1942 års militära bostadsutrednings nu föreliggande ut-

redning rörande de vägar, efter vilka försvarets behov av bostäder den 1 oktober 1943 bör tillgodoses, det ville synas som om det av utredningen framlagda byggnadsprogrammet utan olägenhet kunde avsevärt beskäras. Departementschefen har sålunda ansett, att i nuvarande läge bostadsbyggande icke annat än i undantagsfall bör äga rum för att bereda befattningshavare, som redan innehar bostad, ny bostad med högre standard. Då det vidare i första hand vore fråga om anskaffande av bostäder av den typ som förekommer på den allmänna bostadsmarknaden — alltså icke om tjänstebostäder — syntes det icke vara lämpligt att vid beräkningarna rörande behovet av nya bostäder utgå från tjänstebostadsstandarden. 1940 års militära byggnadsutredning hade ock anfört vissa skäl, som talade för försiktighet med avseende å bostadsbyggandets omfattning och karaktär och som syntes vara värda beaktande. Vid en granskning av det av bostadsutredningen framlagda utredningsmaterialet med utgångspunkt från de anförda synpunkterna syntes de av utredningen angivna behovssiffrorna kunna icke oväsentligt reduceras, varav följde att jämväl det av bostadsutredningen framlagda programmet för statlig byggnadsverksamhet för ändamålet borde kunna avsevärt begränsas. Statens bostadsproduktion syntes emellertid kunna begränsas även av ett annat skäl. Frågan, vilka befattningshavare som av militära skäl måste ha sin bostad i respektive förbands omedelbara närhet, måste nämligen få stor betydelse vid bedömandet av den statliga bostadsproduktionens omfattning, oavsett huruvida i de enskilda fallen väljas tjänstebostäder med bostadstvång eller bostäder av annan typ. Kommuner och enskilda kunde nämligen förväntas hysa större intresse för bostadsproduktion, om vid dennas planering hänsyn behövde tagas allenast till den allmänna bostadsmarknaden på orten, än om bostädernas placering i omedelbar anslutning till en militär anläggning uppställdes såsom ett oeftergivligt krav. Flygvapnets anspråk i detta hänseende hade varit mera vittgående och avsevärt större än som förutsatts i försvarsbeslutet. Departementschefen har funnit av flygvapnets myndigheter härutinnan lämnade uppgifter giva vid handen, att bostadsbebyggelsen i omedelbar anslutning till de militära etablissemangen syntes kunna väsentligt begränsas i jämförelse med vad flygvapnets myndigheter påyrkat och bostadsutredningen förutsatt. I följd härav borde möjligheterna att för bostadsproduktion på flygvapnets förläggningssorter intressera kommuner och enskilda ånyo undersökas.

Departementschefen, som icke kunnat förorda, att staten uppför familjebostäder om mindre än två rum och kök, och ansett, att större bostadslägenheter böra anordnas endast då så är oundgängligen nödvändigt, har vidare anfört följande.

Det anförda torde giva vid handen, att fortsatta undersökningar och förhandlingar äro erforderliga, innan slutlig ställning kan tagas till frågan, i vilken omfattning statlig bostadsproduktion för försvarets personal måste äga rum. I enlighet med vad som förutsatts i förenämnda proposition nr 70 böra dessa undersökningar och förhandlingar uppdragas åt försvarets bostadsanskaffningsnämnd, vilken kan förväntas ha goda förutsättningar att på grundval av bostadsutredningens utredningsmaterial komma till ett ur allmänna syn-

punkter tillfredsställande resultat. Emellertid torde vissa frågor redan nu befinna sig i det utredda skick, att de kunna i detalj föreläggas riksdagen. Jag avser härvid vissa för marinen aktuella bostadsfrågor, som med hänsyn till de speciella bostadsförhållandena på de berörda förläggningsorterna icke torde kunna påverkas av bostadsanskaffningsnämndens ställningstagande. Andra bostadsfrågor för marinen ävensom de för armén och flygvapnet aktuella bostadsproblemen torde däremot kräva ytterligare överväganden inom bostadsanskaffningsnämnden.

Såsom förutsatts i propositionen nr 70 bör den statliga byggnadsverksamheten för här avsedd bostadsproduktion som regel handhas av försvarets bostadsanskaffningsnämnd. Å orter, där behov av tjänstebostäder i egentlig mening anses föreligga, torde det i många fall vara lämpligt, att nämnden uppför samtliga bostadslägenheter och att sedermera en prövning verkställas i vad mån lägenheterna böra upplätas med bostadstvång. Detta utesluter icke att i de fall, då bostäder måste uppföras inom militära kasernetablissemang eller andra militära anläggningar, bostadsproduktionen då så prövas lämpligt utföres av vederbörande militära förvaltningsorgan. Det torde böra ankomma på Kungl. Maj:t att i dessa hänseenden meddela närmare bestämmelser.

Förvaltningen av de av bostadsanskaffningsnämnden uppförda bostäderna — liksom av de av egnahemsstyrelsen uppförda bostadshusen i Sätenäs och Karlsborg — skall enligt den för nämnden utfärdade instruktionen handhas av nämnden. Det synes böra övervägas, om icke nämnden borde övertaga förvaltningen jämväl av vissa bostadsbyggnader, som för närvarande förvaltas av de militära förvaltningsorganen men som enligt de i det föregående uppdragna riktlinjerna för statens bostadspolitik inom försvaret icke böra utnyttjas såsom tjänstebostäder med bostadstvång. För att vinna en klarare överblick över försvarets bostadsbestånd och avkastningen därav kan det måhända befinnas lämpligt, att de av nämnden förvaldade byggnaderna överföres till en särskild delfond av försvarsväsendets fastighetsfond.

Av det föregående torde framgå, att det i nuvarande läge icke är möjligt att exakt beräkna medelsbehovet för nästa budgetår för uppförandet av bostäder för försvarets personal. Endast beträffande vissa mindre delar av det föreliggande bostadsprogrammet kan medelsbehovet för närmare bedömas. Enär en allvarlig bostadsbrist är rådande på ett flertal förläggningsplatser och det synes sannolikt, att staten på vissa orter till undanröjande därav måste själv producera bostäder, läser Kungl. Maj:t böra utverka riksdagens bemyndigande att, med anlitande av de i årets statsverksproposition (kapitalbudgeten, bilaga 2) under försvarsväsendets fastighetsfond för budgetåret 1943/44 åskade investeringsanslagen till vissa byggnadsarbeten m. m., inom vissa av riksdagen för de särskilda försvarsgrenarna fastställda belopp ställa erforderliga medel till förfogande för uppförande av bostäder enligt de av statsmakterna fastslagna riktlinjerna ävensom för anskaffande av för ändamålet erforderlig mark.

Kostnaderna för ifrågakvarande bostadsproduktion — reducerade till prisläget den 1 juli 1941 — böra, i den mån de avse uppförande av bostäder inom militära kasernetablissemang eller anläggningar eller eljest avse tjänstebostäder, anses belasta den i 1942 års försvarsbeslut fastställda kostnadsramen. I den mån bostäder uppföras av de typer, som förekomma på den allmänna bostadsmarknaden — bostäder av egnahemstyp, för upplåtelse med bostadsrätt samt i hyreshus — böra emellertid kostnaderna, såsom i samband med försvarsbeslutet förutsatts, icke inräknas i nyssnämnda kostnadsram. Frågan om sistnämnda anläggningars slutliga finansiering torde böra upptagas till omprövning, sedan utgångspunkt vunnits för en beräkning av medelsbehovet för ifrågakvarande ändamål. Det torde då vara lämpligt att anvisa särskilda anslag till anläggningarna. Av dessa anslag bör utgå ersättning till de nyss-

nämnda investeringsanslagen för de utgifter för ändamålet, som må ha bestritts från dessa men ej böra slutligt inräknas i den för 1942 års försvarsbeslut angivna kostnadsramen.

Arméns och verkstadsnämndens bostadsfrågor.

1941 års försvarsutredning beräknade för femårsperioden 1942/47 tillhoppa i runt tal 1,650,000 kronor jämte administrationskostnader m. m. för anordnande av tjänstebostäder för arméns personal. I 1942 års försvarsbeslut beräknades motsvarande kostnader till omkring 1,500,000 kronor jämte administrationskostnader m. m. För bostäder vid verkstadsnämndens anläggningar upptogs icke några medel i försvarsutredningen eller försvarsbeslutet.

I *propositionen nr 222* till innevarande års riksdag beräknades medel, i runt tal sammanlagt 990,000 kronor enligt prisläget den 1 juli 1942, för vissa bostäder.

Bostadsutredningen har beräknat bostadsbehovet för arméns personal den 1 oktober 1943 till 4,242 eldstäder, av vilka 979 eldstäder beräknats skola byggas av staten och återstoden, 3,263 eldstäder, av andra. De sammanlagda kostnaderna för de bostäder, som skulle uppföras av staten, ha uppskattats till 7,774,000 kronor, varav 200,000 kronor för markförvärv.

Verkstadsnämndens bostadsbehov har uppskattats till 750 eldstäder, av vilka staten ansetts böra uppföra 110 och återstoden, 640 eldstäder, förutsatts skola byggas av andra. Kostnaderna för den statliga bostadsproduktionen för verkstadsnämnden ha beräknats till 663,000 kronor.

Departementschefen har (sid. 20—29) lämnat en redogörelse för bostadsfrågorna på de orter, där bostadsutredningen räknat med statlig produktion av bostäder. Utskottet får härutinnan hänvisa till *propositionen*.

Departementschefen har för egen del, under hänvisning till vad han under avsnittet allmänna synpunkter anfört, förklarat, att han utginge från att frågorna rörande uppförande av bostäder för arméns och verkstadsnämndens personal underkastas ytterligare undersökning genom försvarets bostadsanskaffningsnämnd, varefter det efter förslag av denna borde ankomma på Kungl. Maj:t att fastställa definitivt program för bostadsbyggandet. Efter att beträffande de särskilda förläggningssorterna ha anfört vissa ytterligare synpunkter, som syntes böra beaktas under det fortsatta utredningsarbetet, har departementschefen vidare anfört följande.

Medelsbehovet under nästa budgetår för uppförande av bostäder för armén och verkstadsnämnden kan tydligen, med hänsyn såväl till vad under avsnittet Allmänna synpunkter anförts som till de begränsningar i byggnadsprogrammet, som jag här förordat, icke oväsentligt nedskäras. Att för närvarande exakt beräkna medelsbehovet för de olika förläggningssorterna är uppenbarligen omöjligt. I enlighet med vad under nyssnämnda avsnitt anförts torde Kungl. Maj:t böra erhålla bemyndigande att med anlitan av det i årets statsverksproposition under arméförvaltningens delfond av försvarsväsendets fastighetsfond äskade investeringsanslaget till vissa byggnadsarbeten m. m. för armén och verkstadsnämnden låta uppföra bostäder, för vilka medel icke äskats i

annat sammanhang, inom en kostnadsram, som under beaktande av vad i det föregående anförts lämpligen synes kunna bestämmas till 3,000,000 kronor.

Marinens bostadsfrågor.

1941 års försvarsutredning beräknade för femårsperioden 1942/47 tillhoppa i runt tal 5,000,000 kronor jämte administrationskostnader m. m. för anordnande av tjänstebostäder för marinens personal. I 1942 års försvarsbeslut beräknades motsvarande kostnader, efter vissa i propositionen 1942: 210 förordade begränsningar, till omkring 3,785,000 kronor jämte administrationskostnader m. m.

1942 års militära bostadsutredning har beräknat bostadsbehovet för marinens personal den 1 oktober 1943 till 945 eldstäder, av vilka 639 beräknats skola byggas av staten och återstoden, 306 eldstäder, av andra. De sammanlagda kostnaderna för de bostäder, som skulle uppföras av staten, ha uppskattats till 4,104,000 kronor, varav 83,000 kronor för markförvärv.

Departementschefen har (sid. 31—52) lämnat en redogörelse för de särskilda av bostadsutredningen berörda bostadsfrågorna jämte i övrigt tillgänglig utredning i samma frågor. I anslutning till redogörelsen för frågan om vissa ombyggnadsarbeten å Rindön har upptagits till behandling uppkommen fråga om anläggande av vattenledning för militära anläggningar å Rindön och Stenslätten samt för Vaxholms stad. Utskottet får härutinnan hänvisa till propositionen.

Departementschefen har för egen del anfört följande.

Jag upptager först till behandling de frågor, beträffande vilka den föreliggande utredningen är så fullständig, att bestämd ställning nu kan tagas till desamma.

Vad då först angår frågan om anordnande av tjänstebostäder vid Vitså avser marinförvaltningens i skrivelsen den 30 juni 1942 väckta förslag tillgodoseende av bostadsbehovet för personal, som med hänsyn till tjänstens behöriga gång måste ha sin bostad i nära anslutning till anläggningarna vid Hårsfjärden. Såsom 1942 års militära bostadsutredning framhållit, torde någon kommunal eller enskild byggnadsverksamhet icke vara att förvänta på platsen, och det synes därför erforderligt, att behövliga bostäder uppföras genom statens försorg.

1940 års militära byggnadsutredning har beräknat kostnaderna såväl för genomförande av marinförvaltningens ursprungliga förslag, med en byggnad inrymmande samtliga lägenheter, som för uppförande av fem fristående bostadshus — vilket av utredningen förordats — till 125,000 kronor. Ifrågasvarande förslag avse, liksom ett av marinförvaltningen sedermera framlagt alternativ innebärande uppförande av tre bostadshus, att byggnaderna skulle uppföras å kronan tillhörig mark vid Vitså. Emellertid är, såsom militära bostadsutredningen framhållit, den för bostadsbebyggelsen avsedda marken mycket bergig och därför svårbearbetad ur grundläggnings- och ledningssynpunkt. Kostnaderna för genomförande av militära byggnadsutredningens förslag torde därför komma att icke oväsentligt överstiga de av byggnadsutredningen beräknade.

För nedbringande av kostnaderna har bostadsutredningen därför föreslagit, att mark i stället inköpes från Hyresgästernas sparkasse- och byggnadsför-
ening i Stockholm u. p. a. (HSB) inom ett område norr om Västerhaningevägen och gränsande till kronans mark. Å detta område är nämligen marken mycket lättarbetad och väl lämpad som byggnadsmark. Bostadsutredningen

har jämväl i besparingssyfte föreslagit viss minskning av bostadsytorna i förhållande till marinförvaltningens senaste förslag. Med vissa jämkningar i övrigt i marinförvaltningens förslag har bostadsutredningen beräknat kostnaderna till 140,000 kronor. Då vid bifall till bostadsutredningens förslag bostadsfrågan synes kunna inom en rimlig kostnadsram lösas på ett tillfredsställande sätt, anser jag mig böra förorda detsamma. Det synes böra uppdragas åt försvarets bostadsanskaffningsnämnd att genomföra bebyggelsen i fråga. I avsaknad av närmare utredning rörande behovet av den i militära bostadsutredningens betänkande därutöver förordade bostadsbebyggelsen anser jag mig icke kunna för närvarande tillstyrka ytterligare statlig bostadsbebyggelse vid Vitså. I enlighet med det anförda bör för uppförande av tjänstebostäder vid Vitså för budgetåret 1943/44 beräknas ett belopp av 140,000 kronor, varav 10,000 kronor belöpa å kostnader för markförvärv. Av beloppet 140,000 kronor synas 125,000 kronor böra anses belasta femårsplanens kostnadsram. Det må anmärkas, att i kostnaderna inräknats administrationskostnader och oförutsedda utgifter. Skulle det vid den fortsatta utredningen befinnas möjligt och ändamålsenligt att genomföra den sålunda förordade bostadsbebyggelsen utan att taga enskild tillhörig mark i anspråk, läser Kungl. Maj:t böra vara oförhindrad att meddela beslut av sådan innebörd.

Vidkommande därefter frågan om tillgodoseende av bostadsbehovet för personalen vid Vaxholms kustartilleriregemente å Rindön framgår av den förebragta utredningen att bostadsbristen å ifrågavarande förlägningsplats är mycket besvärande och att statliga åtgärder äro ofrånkomliga. Såväl marinförvaltningen som de militära bostads- och byggnadsutredningarna ha utgått från att nya bostadslägenheter böra anordnas å Rindön dels genom ombyggnad och modernisering av ett antal å förlägningsområdet befintliga äldre bostadshus med företrädesvis större lägenheter och dels genom en tämligen omfattande nybyggnad av bostadshus.

Vad då till en början angår frågan om ombyggnad och modernisering av äldre tjänstebostäder föreligger ett av marinförvaltningen utarbetat detaljerat förslag för en beräknad totalkostnad av 1,075,000 kronor, inberäknat administrationskostnader, vilket i huvudsak tillstyrkts av militära bostadsutredningen. Byggnadsutredningen har däremot förordat vissa begränsningar i byggnadsprogrammet och vissa besparingar i övrigt, varför för ändamålet tillstyrkts anvisande av allenast 420,000 kronor, oberäknat administrationskostnader.

För egen del vill jag anföra, att ett bättre utnyttjande av de nuvarande bostadshusen å förlägningsområdet synes i hög grad önskvärt, särskilt som tillgången på tomtmark för nybyggnader är relativt begränsad. Jag har därför i princip intet att erinra mot det framlagda ombyggnadsprogrammet. Emellertid torde på de av byggnadsutredningen anförda skälen ombyggnadsarbetena i nuvarande läge böra begränsas till allenast fem av de till ombyggnad föreslagna tio byggnaderna. Då det synes vara tveksamt, om de av byggnadsutredningen för de särskilda byggnaderna angivna kostnadsbesparingarna skola kunna ernås, anser jag mig böra för ändamålet beräkna de i marinförvaltningens kostnads kalkyler upptagna beloppen, tillhoppa 491,000 kronor, var till komma administrationskostnader m. m., omkring 29,000 kronor. Av totalkostnaden, 520,000 kronor, kunna 470,000 kronor beräknas motsvara prisläget den 1 juli 1941.

Marinförvaltningen har förutsatt, att de för ombyggnadsarbetena erforderliga kostnaderna i första hand skola bestridas av det av riksdagen i skrivelse 1942: 376 för budgetåret 1942/43 för ombyggnad av tjänstebostäder beräknade beloppet, 200,000 kronor jämte administrationskostnader. Vid anmälan av propositionen 1943: 222 har jag emellertid utgått från att de sålunda anvisade

medlen skola tagas i anspråk för andra byggnadsföretag för marinen. Vid sådant förhållande torde hela det för förevarande ändamål erforderliga beloppet, 520,000 kronor, böra beräknas för budgetåret 1943/44. Det må erinras, att i detta belopp ingå kostnader såväl för administration och oförutsedda utgifter som för utvändiga ledningar.

En förutsättning för att bostadsfrågan å Rindön skall kunna lösas på ett tillfredsställande sätt är att vattenförsörjningen förbättras. Såsom militära bostadsutredningen framhållit är denna frågas lösande ett av villkoren för att Vaxholms stad skall positivt medverka till att erforderlig bostadsproduktion igångsättes. Även för den av bostadsutredningen föreslagna statliga bostadsproduktionen är denna fråga av stor vikt. Därtill kommer, att den för närvarande ur hygienisk synpunkt långt ifrån tillfredsställande vattenförsörjningen förorsakar statsverket betydande kostnader.

Det av vattenbyggnadsbyrån upprättade förslaget till anordnande av ny vattenledning innebär, att såsom vattentäkt skulle utnyttjas Strömsviken å Värmdön. Förutom reningsverk och på land nedgrävda ledningar erfordras nedläggande av en dykarledning i Oxdjupet, vilken med hänsyn till det avsevärda djupet av tekniska skäl ansetts böra utföras av gummi. Erforderlig kvantitet gummi har reserverats för ändamålet. Beträffande vattenledningsföretagets omfattning har man räknat med två alternativ, det ena avseende tillgodoseende av allenast de militära behoven och det andra jämväl Vaxholms stads behov av vatten, varvid förutsatts, att staden, som ansett sig icke vilja lämna något engångsbidrag, skulle bidra med vissa årliga belopp, avseende dels ränta och amortering å de av vattenledningsföretagets utökning betingade merkostnaderna och dels ersättning för förbrukad vattenmängd.

De av vattenbyggnadsbyrån ursprungligen utarbetade förslagen förutsatte, att marinens tvättinrättning å Rindön skulle kvarligga. Vid anmälan av propositionen 1943:179 har jag emellertid utgått från att i samband med uppförande av en central tvätt- och reparationsanstalt vid Stockholm tvättinrättningen å Rindön skall nedläggas. En med hänsyn därtill verkställd jämkning av byggnadsprogrammet har medfört, att anläggningskostnaderna för det större alternativet — med anslutning till Vaxholm — numera beräknats till 850,000 kronor mot 920,000 kronor enligt det ursprungliga förslaget. Motsvarande kostnader för en vattenledning utan anslutning till Vaxholm ha beräknats till 712,500 kronor, alltså 137,500 kronor lägre än enligt Vaxholmsalternativet. De totala årskostnaderna inklusive ränta och amortering ha uppskattats till 77,000 kronor för det större alternativet och 66,300 kronor enligt det mindre.

Om vattenledningen utföres på sådant sätt, att Vaxholms stad erhåller anslutning till densamma, borde enligt min mening staden rätteligen gälda de därav föranledda ökade engångsutgifterna. Emellertid ha förhandlingar med staden givit vid handen, att staden under sådana förutsättningar icke skulle vara villig ansluta sig till företaget. De villkor, som staden i stället erbjudit, synas vara fullt godtagbara. De innebära, att staden förbinder sig att erlägga dels ränta och amortering å ett belopp av 195,000 kronor, motsvarande merkostnaderna för stadens anslutning till företaget enligt det tidigare mera omfattande förslaget, dels en förbrukningsavgift av 17 öre per kubikmeter, varvid förbrukningen garanteras utgöra lägst 90,000 kubikmeter, dels slutligen viss måtarhyra. Minimikostnaderna för staden skulle utgöra omkring 25,800 kronor. Statens årliga kostnader för vattenförsörjningen å Rindön skulle sålunda uppgå till 66,300 kronor, om anläggningen dimensioneras för de militära behoven enbart, men allenast (77,000 — 25,800 =) 51,200 kronor, om jämväl Vaxholms stad anslutes till företaget. Då det sålunda synes vara

ur ekonomisk synpunkt fördelaktigt för staten, om Vaxholms stad anslutes till företaget, och det jämväl måste anses vara ett allmänt intresse, att staden får sin vattenfråga tillfredsställande ordnad, anser jag mig, oaktat de därmed förändrade merkostnaderna av engångsnatur, böra tillstyrka utförande av en vattenledning med anslutning till Vaxholms stad. Enär jag icke funnit anledning till erinran mot kostnadsberäkningarna, beräknar jag för budgetåret 1943/44 för ifrågasatt ändamål ett belopp av 850,000 kronor. Därmed har jag dock icke tagit slutlig ställning till den föreslagna uppställningen med Vaxholms stad, varom det bör ankomma på Kungl. Maj:t att sedermera fatta beslut. Den i försvarsbeslutet fastställda kostnadsramen synes böra belastas med allenast de kostnader, som skulle ha uppkommit, om anläggningen avsetts uteslutande för de militära behoven, enligt prisläget den 1 juli 1941 i runt tal 645,000 kronor.

Såsom av den föreliggande utredningen framgår torde en icke obetydlig statlig produktion av nya bostäder bliva erforderlig, även om det av mig i det föregående förordade ombyggnadsprogrammet beträffande äldre bostadshus genomföres. Bostadsutredningen har i sådant hänseende föreslagit utförande av bostäder för en beräknad kostnad av 840,000 kronor. I enlighet med vad som anförts under avsnittet Allmänna synpunkter bör denna fråga underkastas ytterligare övervägande inom försvarets bostadsanskaffningsnämnd, och jag utgår från att nybyggnadsbehovet därvid skall kunna reduceras.

Jämväl övriga för marinen aktuella bostadsfrågor äro av beskaffenhet att icke utan ytterligare utredning inom försvarets bostadsanskaffningsnämnd kunna slutligt bedömas. Vad angår den ifrågasatta bostadsbebyggelsen vid Gustavsviks örlogsdepå i Högsjö vill jag särskilt framhålla, att såvitt av den föreliggande utredningen framgår icke hela det behov av bostäder, som omförmäلت i marinförvaltningens skrivelse den 10 februari 1943, anmäلت till bostadsutredningen. Anmärkas må för övrigt, att marinförvaltningens ställningstagande till bostadsfrågan i nämnda skrivelse synes innebära, att inom kasernområdet i första hand skulle anordnas bostäder för 6 officerare och 13 underofficerare, varemot den personal, som av flertalet militära myndigheter ansetts böra beredas bostäder inom kasernområde — såsom maskinist, eldare, väbel, husmor och sjuksyster — åtminstone tills vidare skulle förskaffa sig bostäder annorstädes. I avsaknad av en allsidig utredning rörande hela bostadsbehovet vid depån anser jag mig icke böra räkna med något medelsbehov för ändamålet under budgetåret 1943/44.

Vad slutligen angår bostadsfrågorna i Fårösund framgår av vad bostadsutredningen anför, att bostadsbristen därstädes, oaktat det omfattande statliga bostadsbyggande som redan ägt rum, är mycket besvärande. Av skäl som anförts under avsnittet Allmänna synpunkter torde emellertid det framlagda byggnadsprogrammet kunna avsevärt reduceras. För en sådan reduktion talar även den å Gotland rådande bristen på arbetskraft. Vid den fortsatta utredningen inom bostadsanskaffningsnämnden bör uppmärksammas, huruvida det av marinförvaltningen i skrivelsen den 10 februari 1943 upptagna bostadsbehovet medräknats i bostadsutredningens beräkningar rörande behovet av nya bostäder i Fårösund. I enlighet med de tidigare uppdragna riktlinjerna för bostadsproduktionen bör en bostadsbebyggelse utanför kasernområdet eftersträvas.

Av det anförda framgår, att medelsbehovet under budgetåret 1943/44 för de byggnadsföretag, till vilka slutlig ställning nu kan tagas, uppgår till (140,000 + 520,000 + 850,000 =) 1,510,000 kronor. Av detta belopp torde (125,000 + 470,000 + 645,000 =) 1,240,000 böra anses belasta försvarsplanens kostnadsram. Enär kostnaderna för den i övrigt under budgetåret erforderliga bostadsproduktionen torde kunna beräknas till 1,500,000 kronor, synes

Kungl. Maj:t böra utverka riksdagens bemyndigande att med anlitan­de av det i årets statsverksproposition under marinförvaltningens delfond av försvars­väsendets fastighetsfond äskade anslaget till vissa byggnadsarbeten m. m. låta för tillgodoseende av marinens behov av bostäder m. m. utföra i det föregå­ende angivna arbeten vid Vitså och å Rindön ävensom låta uppföra bostäder i övrigt inom en kostnadsram av i avrundat tal 3,000,000 kronor.

Flygvapnets bostadsfrågor.

1941 års försvarsutredning beräknade för femårsperioden 1942/47 tillhopa i runt tal 14,000,000 kronor jämte administrationskostnader m. m. för anord­nande av tjänstebostäder för flygvapnets personal. I 1942 års försvarsbeslut beräknades motsvarande kostnader, med hänsyn till vissa i propositionen 1942: 210 förordade begränsningar i byggnadsprogrammet ävensom vissa ändringar med avseende flygvapnets förläggningssorter, till omkring 10,500,000 kronor jämte administrationskostnader m. m.

Flygförvaltningen har i skrivelse den 31 augusti 1942 angående flygvapnets medelsbehov under kapitalbudgeten för budgetåret 1943/44 avsett att av de medel, som inom försvarsbeslutets kostnadsram anvisats av riksdagen för budgetåren 1941/42, 1942/43 och 1943/44 för byggnadsarbeten vid flygvapnet, uppföra tjänstebostäder för en sammanlagd kostnad av, oberäknat administra­tionskostnader m. m., i runt tal 5,575,000 kronor.

1942 års militära bostadsutredning, som i sitt betänkande inledningsvis an­fört, att vid beräkningarna rörande bostadsbehovet för flygvapnet med­tagits allenast de förband och verkstäder, som redan vore uppsatta eller komme att uppsättas under år 1943, har beräknat bostadsbehovet för flyg­vapnets personal den 1 oktober 1943 till 3,771 eldstäder, av vilka 1,635 be­räknats skola uppföras av staten och återstoden, 2,136 eldstäder, av andra. De sammanlagda kostnaderna för de bostäder, som skulle uppföras av staten, ha av utredningen uppskattats till 13,082,000 kronor, varav 465,000 kronor för markförvärv.

Sedan chefen för flygvapnet och flygförvaltningen i sitt utlåtande över bostadsutredningens betänkande framhållit, att vissa av de av bostadsutred­ningen föreslagna bostäderna förutsatts skola uppföras med anlitan­de av de för budgetåren 1941/42, 1942/43 och 1943/44 anvisade anslagen till byggnads­arbeten vid flygvapnet ävensom att uppförandet av vissa andra i bostads­utredningens byggnadsprogram upptagna bostäder kunde uppskjutas till år 1944 eller senare, har bostadsutredningen i en den 10 april 1943 dagtecknad promemoria, efter vidtagande jämväl av vissa andra jämkningar i sina tidi­gare beräkningar, an­fört, att anslagsbehovet för det av utredningen numera förordade byggnadsprogrammet — efter avdrag för ett belopp av 3,369,000 kronor som flygförvaltningen förutsatt skola utgå av redan anvisade anslag — kunde beräknas till 9,308,000 kronor, av vilket belopp 4,931,000 kronor an­såges erforderliga för år 1943.

Departementschefen har (sid. 57—62) till principiell behandling upptagit frågan, vilka befattningshavare som kunna anses inneha sådan tjänst, att de

oundgängligen måste bo i omedelbar närhet av respektive kasernetablissemment eller verkstäder. Departementschefen har vidare (sid. 62—66) i korthet redogjort för vissa i bostadsutredningens utlåtande framlagda förslag rörande bostadsprogrammets genomförande till belysning av de för de olika orterna föreliggande problemen i fråga om produktionsförutsättningar och byggnadstyper m. m. samt för egen del anfört följande.

Flygförbanden kunna i allmänhet icke förläggas i omedelbar närhet av redan befintlig bostadsbebyggelse. Om icke särskilda åtgärder vidtoges för anordnande av bostäder i nära anslutning till respektive förläggningar, skulle därför nästan hela den fast anställda personalen nattetid och i övrigt under tid, då övningar icke pågå, befinna sig på avsevärt avstånd från flottiljen, något som med hänsyn särskilt till de speciella tjänstgöringsförhållandena samt brand- och beredskapssynpunkter skulle vara mindre tillfredsställande. Liknande synpunkter göra sig gällande i fråga om flygverkstäderna och försökscentralen.

För undanröjande av dessa olägenheter ha redan i viss utsträckning uppförts tjänstebostäder för flottiljernas och verkstädernas personal, och i 1942 års försvarsbeslut förutsattes en ytterligare utbyggnad av detta bostadsbestånd. Emellertid innebär bostadsutredningens förslag en väsentlig utökning av det statliga byggnadsprogrammet i jämförelse med vad försvarsutredningen och flygvapnets myndigheter år 1942 ansågo erforderligt.

Såsom redan anförts har jag vid min granskning av bostadsutredningens på de militära myndigheternas uppgifter grundade förslag funnit, att bostadsbebyggelsen i omedelbar anslutning till flygvapnets etablissemment bör kunna väsentligt begränsas i jämförelse med vad bostadsutredningen förutsatt. För en sådan begränsning talar icke endast statsfinansiella skäl utan även hänsynen till befattningshavarnas och deras familjers trivsel. Att den avsevärda bostadsproduktionen i respektive etablissemments omedelbara närhet måste få till följd en utsträckning av bostadstvånget till ett stort antal befattningshavare, som nu icke beröras därav, torde sålunda vara otvivelaktigt. Det måste nämligen antagas, att det i många fall skall visa sig nödvändigt att tillgripa bostadstvång för att de föreslagna bostadslägenheterna skola bli på avsett sätt utnyttjade.

Vid ett övervägande av vilka personalkategorier som med hänsyn till tjänstens oavvisliga krav böra beredas bostäder inom eller i omedelbar närhet av respektive kasernetablissemment torde i första hand böra beaktas flygsäkerhetskraven. Från flygvapnets sida har hävdats, att den för flygsäkerhetstjänsten speciellt avsedda personalen — förste och andre trafikledare, meteorolog, väderleksassistent samt signalister — bör beredas bostäder i etablissemmentens omedelbara närhet. Även enligt min mening böra trafikledarna beredas sådana bostäder. Vad däremot väderlekspersonalen och signalisterna angår har upplysts, att dessa arbeta i skift dygnet runt. Med hänsyn därtill synes det icke ur flygsäkerhetssynpunkt vara ett oavvisligt behov, att denna personals bostäder ligga i vederbörande etablissemments omedelbara närhet. Om det emellertid med hänsyn till kommunikationernas beskaffenhet föreligger svårigheter att ordna avlösning av ifrågavarande personal å tider, då detta ur tjänstesynpunkt anses lämpligt, kunna tydligen bostäder i etablissemmentets närhet visa sig erforderliga. Avståndet mellan bostad och etablissemment synes dock utan olägenhet kunna vara större såvitt avser bostäder för denna personal än i fråga om trafikledarnas bostäder. Med hänsyn därtill torde större möjligheter föreligga att intressera kommuner eller enskilda för bostädernas uppförande. Självklart är, att bostads-

frågorna måste ses på så lång sikt, att vid desammas bedömande tages hänsyn till de mera normala förhållandena på kommunikationsväsendets område och icke till nuvarande av kriget föranledda exceptionella förhållanden. Olägenheter ur kommunikationssynpunkt, som kunna antagas vara av övergående natur, böra alltså icke föranleda uppförande av bostäder i respektive etablissemens närhet.

De skäl, som från flygvapnets sida anförts för att maskinist, eldare, elektriker, husmödrar och sjukvårdspersonal böra beredas bostäder i anslutning till etablissemnten, synas mig kunna godtagas. Vad angår köks- och mässpersonalen torde vad nyss anförts ifråga om väderleks- och signalpersonalens bostäder vara i viss mån tillämpligt. Behovet av bostäder för sådan personal i närheten av respektive etablissemnt är sålunda beroende av kommunikationernas beskaffenhet.

I promemorian den 5 maj 1943 har framhållits, att bostäder i andra hand borde uppföras för kasernunderofficer, köksföreståndare samt chef för vakt- och beredskapspluton. Ehuru det givetvis ur vissa tjänstesynpunkter vore förmånligt, om bostäder för dessa befattningshavare kunde anordnas i anslutning till etablissemnten, anser jag mig icke för närvarande böra tillstyrka det därutinnan framlagda förslaget. Vad särskilt angår chefen för vakt- och beredskapsplutonen synas närmare erfarenheter först böra avvaktas rörande lämpligheten att, på sätt förutsatts, låta denne befattningshavare i viktiga avseenden svara för uppgifter, som normalt ävila dagbefälet.

Flygvapnets myndigheter ha, närmast av beredskaps- och disciplinära skäl, ansett, att bostäder borde uppföras i anslutning till flottiljernas etablissemnt för ytterligare personalkategorier, såsom flottiljchefer, divisionschefer, stabsunderofficerare, flygstationsmästare, verkstadsingenjörer, förrädspersonal, vissa arbetare m. m. Icke heller dessa önskemål finner jag mig kunna för närvarande biträda.

Givetvis kunna mindre jämkningar i de här angivna grunderna för bostadsbebyggelsen i anslutning till flottiljetablissemnten visa sig erforderliga med hänsyn till vid respektive flottiljer rådande speciella förhållanden. Jag utgår emellertid från att vad här anförts skall kunna i stort sett läggas till grund för byggnadsprogrammets närmare utformning.

I de centrala flygverkstädernas och försökscentralens etablissemnt finnes — i motsats till vid flygflottiljerna — icke någon militär trupp förlagd, och ur brandskydds- och beredskapssynpunkt är det därför önskvärt, att en del av verkstadspersonalen kan beredas bostäder i etablissemntens närhet. Så har ock redan i viss utsträckning skett vid flygverkstaden å Malmen, där bostäder anordnats för bland andra styresman, viss ingenjörspersonal och ett antal arbetare. Vid verkstaden i Västerås finnes däremot endast ett fåtal bostadslägenheter, avsedda för portvakt och maskinistpersonal. En viss utökning av bostadsbeståndet främst vid sistnämnda verkstad synes alltså önskvärd. De från flygvapnets myndigheter till bostadsutredningen framförda och av denna godtagna kraven på ytterligare tjänstebostäder äro emellertid så vittgående, att en begränsning även här synes böra äga rum. Till ledning vid prövningen av denna fråga torde den av chefen för flygvapnet i yttrande över bostadsutredningens betänkande meddelade angelägenhetsgraderingen kunna tjäna.

Vad angår flygverkstaden i Västerås och dess filial i Hässlö anser jag mig sålunda kunna förorda uppförande av de till angelägenhetsgrad I hänfödda bostäderna med undantag av den för styresmannen avsedda. I nära anslutning till Västeråsverkstaden böra i enlighet härmed uppföras bostäder för en kontrollingenjör, en biträdande motoringenjör, en mästare och omkring femton arbetare, medan Hässlöfilialen skulle erhålla bostäder för en kontrollingenjör och omkring fem arbetare.

Med hänsyn till det redan befintliga tjänstebostadsbeståndet vid centrala flygverkstaden å Malmen torde för närvarande böra vid nämnda verkstad uppföras bostäder för allenast ett tiotal arbetare.

Den intill sistnämnda verkstad belägna försökscentralen torde ur brand-skyddssynpunkt kunna beräknas utnyttja den vid verkstaden för detta ändamål avsedda personalen. På grund härav torde bostäder, åtminstone för närvarande, icke böra beräknas för annan personal än en verkmästare och en, eventuellt två äldre samt en portvakt.

På vissa av flygvapnets förläggingsorter torde, oavsett frågan, huruvida erforderliga bostäder böra förläggas i omedelbar närhet av respektive etablissement, staten bliva nödsakad att uppföra större delen av de bostäder, som krävas för avhjälpan av bostadsbristen. De orter, där av denna anledning den statliga bostadsbyggnadsverksamheten för flygvapnets personal kan förväntas bliva av större omfattning, äro Ljungbyhed, Kallax och möjligen även Karlsborg.

Vid bostadsbebyggelsens närmare utformning å de olika förläggings-orterna synas de av bostadsutredningen därutinnan anförda synpunkterna böra vara vägledande. Givetvis böra dock militära önskemål i fråga om byggnadernas placering och utseende ur camouflagesynpunkt givas nödigt utrymme.

Ehuru vissa av de för flygvapnet aktuella bostadsfrågorna måhända skulle kunna med ledning av vad här anförts lösas utan ytterligare utredning, torde i enlighet med vad jag under avsnittet Allmänna synpunkter anförde samtliga hithörande frågor, bland annat för vinnande av ett enhetligt bedömande, böra underkastas ytterligare överbäganden inom försvarets bostadsanskaffningsnämnd, som alltså jämväl bör ha att yttra sig över framställningar från flygförvaltningen om dispositionsbeslut beträffande av riksdagen redan anvisade anslagsmedel. Inom nämnden böra beaktas såväl de under avsnittet Allmänna synpunkter anförda riktlinjerna som jämväl vad under detta avsnitt anförts.

Innan närmare undersökningar ägt rum på grundval av de nu uppdragna riktlinjerna, är det icke möjligt att uppskatta det medelsbehov, som i nu ifrågavarande sammanhang bör beräknas för nästa budgetår. Bedömandet härav försvåras därigenom, att i redan anvisade anslag inräknats belopp, som avsetts för samma ändamål. I enlighet med vad under avsnittet Allmänna synpunkter anförts torde Kungl. Maj:t därför böra erhålla bemyndigande att, i den mån redan anvisade medel icke avsetts för ändamålet, med anlitande av det av innevarande års riksdag (skrivelse nr 156) under försvarsväsendets fastighetsfond, flygförvaltningens delfond därav, för budgetåret 1943/44 anvisade investeringsanslaget till vissa byggnadsarbeten m. m. låta uppföra bostäder — tjänstebostäder eller bostäder av i allmänna marknaden förekommande typ — inom en kostnadsram, som med beaktande av vad i det föregående anförts lämpligen synes kunna bestämmas till 3,000,000 kronor.

I förevarande proposition har förslag framlagts rörande åtgärder från statens sida för åstadkommande av erforderligt antal bostäder med utgångspunkt från behovet den 1 oktober 1943 för personalen vid försvarsväsendets olika förband och anläggningar. Till grund för förslaget ligger en av 1942 års militära bostadsutredning framlagd utredning i ämnet, vid vilken de riktlinjer varit vägledande, som riksdagen i anledning av propositionen 1943: 70 godkänt för bostadsanskaffningen för försvarets personal.

Vid sin granskning av det av bostadsutredningen framlagda utrednings-

Utskottet.

materialet har föredragande departementschefen funnit det framlagda programmet för statlig byggnadsverksamhet böra kunna avsevärt begränsas. Fortsatta undersökningar äro enligt departementschefen erforderliga, innan slutlig ställning kan tagas till frågan, i vilken omfattning statlig bostadsproduktion för försvarets personal måste äga rum. Utskottet finner välbetänkt, att dylika undersökningar vidtagas genom försvarets bostadsanskaffningsnämnds försorg. Departementschefens uttalanden rörande riktlinjerna för dessa fortsatta undersökningar ha icke givit utskottet anledning till erinran.

Med hänsyn till de fortsatta undersökningarna är det, såsom departementschefen framhållit, i nuvarande läge icke möjligt att exakt beräkna medelsbehovet för budgetåret 1943/44 för uppförande av bostäder för försvarets personal. Departementschefen har emellertid ansett sig böra föreslå Kungl. Maj:t utverka riksdagens bemyndigande att, i den mån medel därför icke äskats i annat sammanhang, anlita de under försvarsväsendets fastighetsfond för budgetåret 1943/44 äskade investeringsanslagen till vissa byggnadsarbeten m. m. inom vissa av riksdagen maximerade belopp för uppförande av bostäder enligt de av statsmakterna fastslagna riktlinjerna ävensom för anskaffande av erforderlig mark. Då, såsom departementschefen framhållit, en allvarlig bostadsbrist är rådande på ett flertal förläggningsplatser och det synes sannolikt, att staten på vissa orter till undanröjande därav måste producera bostäder, synes utskottet icke vara något att i princip erinra mot att ett bemyndigande av angiven innebörd lämnas Kungl. Maj:t.

I fråga om medelsbehovet för budgetåret 1943/44 för ifrågavarande bostadsanskaffning innebär det framlagda förslaget, att vartdera av förenämnda investeringsanslag skall för ändamålet få anlitas inom en kostnadsram av 3,000,000 kronor. Utskottet har icke funnit anledning till erinran mot vad sålunda föreslagits och vad departementschefen anfört i anslutning till beräkningen av medelsbehovet. Beträffande ordnandet av bostadsförhållandena vid Revingehed får utskottet, som avlagt besök på platsen, emellertid uttala önskvärdheten av att den vidare utredningen rörande bostadsfrågan, omfattande dels i vilken omfattning personalen vid Södra skånska infanteriregementet kommer att tilldelas Revingehed som ordinarie förläggningssort och visar sig villig att där bosätta sig, dels huruvida de av staten förvärvade äldre byggnaderna böra ombyggas till tjänstebostäder, med hänsyn till angelägenheten av att bostadsfrågorna vid denna förläggning snarast bringas till en lösning, bör ske med all skyndsamhet.

Departementschefen, som framhållit, att förvaltningen av de av bostadsanskaffningsnämnden uppförda bostäderna avses skola handhavas av nämnden, har ansett det böra övervägas, om icke nämnden bör övertaga förvaltningen jämväl av vissa bostadsbyggnader, som för närvarande förvaltas av de militära förvaltningsorganen men som icke böra utnyttjas såsom tjänstebostäder med bostadstvång. Utskottet — som emellertid får erinra om att utskottet vid behandlingen av propositionen 1943: 70 angående inrättande av en försvarets bostadsanskaffningsnämnd förutsatt att ifrågavarande nämnd gives allenast provisorisk karaktär — delar denna departementschefens upp-

fattning och får i detta sammanhang jämväl understryka departementschefens uttalande, att det måhända kan befinnas lämpligt att i syfte att vinna en klarare överblick över försvarets bostadsbestånd och avkastningen därav överföra de av nämnden förvaltade byggnaderna till en särskild delfond av försvarsväsendets fastighetsfond.

Departementschefen har framhållit, att kostnaderna för ifrågavarande bostadsproduktion i den mån bostäder uppföras av de typer, som förekomma på den allmänna bostadsmarknaden, såsom i försvarsbeslutet förutsatts icke böra inräknas i den i nämnda beslut fastställda kostnadsramen. Frågan om den slutliga finansieringen bör med hänsyn härtill, såsom departementschefen förordat, upptagas till omprövning, sedan utgångspunkt vunnits för en beräkning av kostnaderna. Från de anslag, som framdeles må komma att anvisas, bör på sätt departementschefen föreslagit utgå ersättning till förenämnda investeringsanslag.

Enligt vad utskottet erfarit ha inom försvarets bostadsanskaffningsnämnd förekommit överväganden rörande det sätt, på vilket byggnadsprogrammet bör ordnas på orter, där de militära intressena dominera och där bostadsmarknaden är direkt beroende av nuvarande militärförläggningars kvarblivande. Därvid ha bland annat planer förelegat att i fråga om flerfamiljshus låta ekonomiska föreningar uppföra ifrågakommande byggnader och i fråga om enfamiljshus låta en ekonomisk förening organisera dessa byggen. För att möjliggöra en dylik lösning har ifrågasatts, att bostadsanskaffningsnämnden skall äga att med anlitan av förenämnda investeringsanslag utlämna lån till bostadssökande i flerfamiljshus eller till egnahemsspekulanter ävensom att i övrigt vidtaga erforderliga åtgärder med avseende å tomtexploatering och förmedling av primär- eller sekundärlån. Det torde böra ankomma på Kungl. Maj:t att på framställning av nämnden taga ställning till dessa spörsmål. Utskottet anser sig emellertid böra giva uttryck åt den uppfattningen, att, därest Kungl. Maj:t skulle finna övertygande skäl tala för ett anordnande av bostadsbyggande i enlighet med antydda principer, de av Kungl. Maj:t begärda bemyndigandena skola anses innefatta möjlighet att träffa avgörande i ämnet.

I fråga om ordnandet av vattenförsörjningen å Rindön hava två alternativ övervägts, det ena avseende tillgodoseende av allenast de militära behoven och det andra av jämväl Vaxholms stads behov av vatten. De av departementschefen anförda skälen för vattenfrågans lösande enligt sistnämnda alternativ ha syntts utskottet bärande, och utskottet har icke haft något att erinra mot de härför beräknade kostnaderna.

Under återopande av det anförda får utskottet hemställa,

att riksdagen må medgiva,

a) att uppförande av bostäder för arméns och verkstadsnämndens personal jämte erforderliga markförvärv må, i enlighet med de grunder som i statsrådsprotokollet över försvarsärenden för den 14 maj 1943 angivits och inom en sammanlagd kost-

nadsram av 3,000,000 kronor samt i den mån medel därför icke äskats i annat sammanhang, äga rum med anlitan- de av det i årets statsverksproposition (kapitalbudgeten, bilaga 2, punkten 1) under försvarsväsendets fastighetsfond, arméförvaltningens delfond därav, för budgetåret 1943/44 äskade, av utskottet tillstyrkta investeringsanslaget av 24,000,000 kronor till Vissa byggnadsarbeten m. m.;

b) att i samma statsrådsprotokoll angivna byggnadsarbeten m. m. för Hårsfjärdens depå och Vaxholms kustartilleriregemente ävensom uppförande i övrigt av bostäder för marinens personal jämte erforderliga markförvärv må, enligt de grunder som i statsrådsprotokollet angivits och inom en sammanlagd kostnadsram av 3,000,000 kronor, äga rum med anlitan- de av det i årets statsverksproposition (kapitalbudgeten, bilaga 2, punkten 6) under försvarsväsendets fastighetsfond, marinförvaltningens delfond därav, för budgetåret 1943/44 äskade, av utskottet tillstyrkta investeringsanslaget av 10,000,000 kronor till Vissa byggnadsarbeten m. m.;

c) att uppförande av bostäder för flygvapnets personal jämte erforderliga markförvärv må, i enlighet med de grunder som i statsrådsprotokollet angivits och inom en kostnadsram av 3,000,000 kronor samt i den mån medel därför icke beräknats i annat sammanhang, äga rum med anlitan- de av det av riksdagen å kapitalbudgeten under försvarsväsendets fastighetsfond, flygförvaltningens delfond, för budgetåret 1943/44 anvisade investeringsanslaget av 25,000,000 kronor till Vissa byggnadsarbeten m. m.

Stockholm den 16 juni 1943.

På statsutskottets vägnar:

J. B. JOHANSSON.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit

från första kammaren: herrar *Johan Bernhard Johansson, Oscar Olsson, Gränebo, Torsten Ström, Lindström, Bernhard Nilsson, Heiding, Karl Andersson, Gustaf Iwar Anderson, Boman, Ekströmer och Ohlin*; samt

från andra kammaren: herrar *Jonsson i Eskilstuna, Törnkvist, Eriksson i Stockholm, Svensson i Grönvik, Ward, Isacsson, Hansson i Rubbestad, Bergström, Nilsson i Steneberg, Lindholm, Lundberg i Hälsingborg och Eriksson i Frägsta*.
